

виокремлення у сучасній науці криміналістики двох основних форм відображення, а саме: матеріально-фіксованої та ідеальної (у окремих джерелах – психофізіологічної, мисленевої, уявної). Ідеальна форма відображення, у свою чергу, має суб'єктивний характер і полягає у фіксуванні уявного образу об'єкту в пам'яті конкретної особи.

Список використаних джерел

1. Бобонич Є.Ф. Місце ідентифікації за уявними образами під час проведення впізнання в системі форм криміналістичної ідентифікації. *Порівняльно-аналітичне право [Електронний науково-фаховий журнал]*. № 4. 2015. С. 382–385

2. Винберг А.И. Основные принципы советской криминалистической экспертизы. А.И. Винберг. М.: Госюриздат, 1949. 132 с.

3. Колдин В. Я. Идентификация при производстве криминалистических экспертиз. В. Я. Колдин. Москва : Госюриздат, 1957. 152 с.

4. Терзиев Н.В. Идентификация и определение родовой (групповой) принадлежности в криминалистике. *Криминалистика*. М.: Юрид.лит., 1963. С. 52–66.

Дякін Ярослав Олександрович,
здобувач кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ

КЛАСИФІКАЦІЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕЗАКОННИМ ЗАВОЛОДІННЯМ ЗЕМЛЕЮ

Висновок експерта визначається одним з основних джерел і способів отримання доказів, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для прийняття правильного та обґрунтованого рішення по справі [1, с. 137]. Під час доказування у справах про злочини, пов'язані із

незаконним заволодінням землею, одне із важливих місць займає проведення комплексу судових експертиз.

І.С. Тальянчук у своїх дослідженнях виділяє коло експертиз, які використовуються в при доказуванні злочинів, вчинених у сфері земельних відносин. До таких експертиз автор відносить: почеркознавчі, землевпорядні, технічні експертизи документів, будівельно-технічні, екологічні, токсикологічні, ґрунтознавчі, судово-економічні, оцінка з визначення вартості майна (земельних ділянок) [2, с 122]. Слід зазначити, що доказування у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею має свою специфіку, що значно звужує коло експертиз, які використовуються для встановлення обставин кримінального провадження. Аналіз правозастосовної практики дозволяє виокремити найпоширеніші види експертиз, які використовуються під час доказування злочинів, про які йде мова: оціночно-земельна експертиза (63%) [3]; земельно-технічна експертиза (59 %) [4]; експертиза з питань землеустрою (53 %) [4]; почеркознавча експертиза (47%); технічна експертиза документів (17%); комплексна експертиза (48%).

Теоретичне дослідження судових експертиз, які використовуються під час доказування у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею характеризується багатьма специфічними підготовчими діями та різними об'єктами дослідження. Без класифікації судових експертиз, які використовуються під час доказування у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею, неможливо виконувати ані теоретичні дослідження ані практичну роботу в цій галузі. Тому класифікації судових експертиз, які використовуються під час доказування у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею, приділяється особлива увага. У зв'язку з цим можна виокремити найістотніші класифікаційні ознаки, за допомогою яких можна класифікувати експертизи, які використовуються під час доказування, у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею і які мають найбільше значення як у практичному так і у

теоретичному розумінні, а саме: за спеціалізацією; за об'єктом дослідження; за необхідністю надання для дослідження додаткових матеріалів для експертизи. Зазначені критерії сприятимуть найбільш повному впорядкуванню експертиз, які використовуються під час доказування злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням землею, а також дозволять виокремити спільні та відмінні ознаки, характерні кожній категорії.

Класифікація за спеціалізацією експертизи передбачає собою здійснення аналізу методики проведення експертиз та об'єкту дослідження. За спеціалізацією експертизи поділяються на вузькопрофільні та широкопрофільні. Під вузькопрофільними експертизами розуміються ті, які спеціалізуються лише на дослідженні правовстановлюючих та технічних документів, що стосуються земельних ділянок і не можуть призначатися по іншим категоріях кримінальних проваджень, не пов'язаних із заволодінням землею. До них належать: оціночно-земельна експертиза, земельно-технічна експертиза та експертиза з питань землеустрою.

Під широкопрофільними експертизами мається на увазі, що вони спеціалізуються на дослідженні документів та можуть бути призначені по всім категоріям справ. До них належать: почеркознавча експертиза та технічна експертиза документів.

Така класифікація має практичне значення, оскільки допомагає визначитись із тим, яку з можливих експертиз доцільно призначати в залежності способів та прийомів, які використовуються під час дослідження.

Класифікація за об'єктом дослідження експертизи передбачає собою диференціацію документів, що підлягають експертному дослідженню, під час доказування злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням землею на ті, об'єктом дослідження яких є оригінали та копії документів, що надаються для дослідження та на ті, об'єктом дослідження яких є виключно оригінали документів. До першої групи належать оціночно-земельна експертиза; земельно-технічна експертиза;

експертиза з питань землеустрою. До другої групи належать почеркознавча експертиза та технічна експертиза документів.

Розподіл за означеним критерієм дає можливість слідчому визначити доцільність вилучення документів (оригіналів чи копій) в залежності від об'єкту дослідження експертизи, що дозволяє уникнути необґрунтованого процесуального примусу щодо володільців таких документів.

За необхідністю надання для дослідження додаткових матеріалів, експертизи, що використовуються в доказуванні злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням землею, поділяються на ті, які потребують надання зразків для дослідження (почеркознавча експертиза, технічна експертиза документів у разі необхідності ідентифікації друкарських засобів), та ті, які не потребують надання зразків для дослідження (оціночно-земельна експертиза; земельно-технічна експертиза; експертиза з питань землеустрою; технічна експертиза документів у разі необхідності встановлення фактів і способів внесення змін до документів).

Класифікація за означеним критерієм дає змогу слідчому правильно організувати свою діяльність та визначитись із послідовністю вилучення додаткових матеріалів для експертизи, визначає порядок взаємодії з експертом.

Таким чином, експертизи, які використовуються у доказуванні злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням землею класифікуються: за спеціалізацією (вузькопрофільні та широкопрофільні); за об'єктом дослідження (об'єктом дослідження яких є оригінали та копії документів; об'єктом дослідження яких є виключно оригінали); за необхідністю надання для дослідження додаткових матеріалів для експертизи (ті, що потребують надання зразків для дослідження та ті, які не потребують надання зразків для дослідження).

Список використаних джерел

1. Гричина О.В. Судова експертиза в системі процесуальних дій, як одне з джерел судових доказів в

кримінальному, цивільному та господарському процесам 2015.
URL: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.

2. Тальянчук І.С. Криміналістична характеристика злочинів у сфері земельних відносин. Право та державне управління. 2013 р., № 1 (10). С. 119-123

3. Ухвала Першотравенського міського суду Дніпропетровської області від 12 червня 2018 р. Справа № 186/246/18. Провадження № 1-кс/0186/183/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2018. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74602943>

4. Ухвала Марківського районного суду Луганської області від 18 червня 2018 р. Справа № 417/5825/18. Провадження 1-кс/417/242/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2018. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74735837>